

Metsähallituksen 150 vuotta

Metsähallitus tulee tänä vuonna toimineeksi 150 vuotta. Metsähallitus on Evon metsäopiston ohella maamme vanhin metsäalan organisaatio. Keisari Aleksanteri II vahvisti Suomen Suuriruhtinaskunnan Senaatin lähettämän metsähallinnon johtosääntöehdotuksen huhtikuussa 1859. Senaatti antoi valtionmetsien hallinnon pysyvän johtosäännön 13.5.1859. Näin luotiin perusta vakinaiselle metsähallinnolle. Tätä olivat edeltäneet monenlaiset maankäytön ja hallinnon vaiheet Ruotsin vallan ajoista kruunun metsien ja yksityisten maiden erottamisineen isonjaon toimituksilla ja siirtyminen Venäjän keisarikunnan autonomiseksi osaksi. Suomen autonominen asema Venäjän keisarikunnan osana oli uutta verrattuna Ruotsin aikaiseen hallintoon ja saattoi muuttua Venäjän poliittisten tilanteiden mukaan. Siksi myös kruunun metsänomistukseen liittyi uuden hallitsijan mukanaan tuomaa epävarmuutta. Metsähallinnon järjestäminen oli tarpeellista metsien käytön ja myös valtion hallinnon tarpeiden vuoksi. Suomen suuriruhtinaskunnan keskushallinnon tehtävät olivat Senaatilla, mutta se joutui siirtämään lisääntyviä ja asiantuntemusta vaativia tehtäviä alaisilleen keskusvirastoille. Sahojen lisääntymisen, uudisasutuksen leviämisen, kaskeamisen ja vuoriteollisuuden hiilen käytön vuoksi puustoa oli hakattu paljon ja oli syntynyt huoli metsien riittävydestä vaikka kuva metsien todellisesta tilasta oli epämääräinen.

Perustetulla Metsänhoitohallituksella, myöhemmin Metsähallituksella, oli alusta alkaen tehtävänä valtion metsäomaisuuden hallinta ja hoito, jonka lisäksi sille tuli erilaisia muita tehtäviä kuten tulojen tuottaminen valtiolle, sahateollisuuden kasvun tukeminen ja asutuksen edistäminen. Metsähallituksen perustehtävä valtion maiden hallinnassa ja metsätalouden hoidossa on säilynyt koko sen pitkän toiminnan ajan. Metsähallituksen hallinnoimien valtion maiden pinta-ala on ollut suurimmillaan runsaat neljätoista miljoonaa hehtaaria 1800-luvun lopulla ja on nykyisin noin

yhdeksän miljoonaa hehtaaria. Lisäksi Metsähallituksen hallinnassa on nykyisin runsas kolme miljoonaa hehtaaria vesialueita. Metsähallituksen muut tehtävät ovat sen toiminnan aikana muuttuneet paljon ja painottuneet yhteiskunnan tarpeiden myötä. Osa tehtävistä on ollut ja on myös nykyisin tavoitteiltaan keskenään ristiriidassa. Aikojen kuluessa muuttuneissa tehtävissä ovat kuitenkin nähtävissä pitkäjänteisinä toimintoina maankäyttöön kohdistuvien tarpeiden yhteensovittaminen ja metsäluonnon suojelu. Näiden merkitys on entisestään korostunut. Nykyisen Metsähallitus-konsernin tarkoitus on tuottaa omistajalleen taloudellisia, ekologiaa ja sosiaalisia hyötyjä.

Metsähallitus pyrki jo alkuvaiheistaan alkaen antamaan esimerkkiä metsien kasvatukseen ja käyttöön kruununpuistojen mallipuustoilla ja hoitosuunnitelmillä. Sittenkin Metsähallituksen kiertokirjeiden ohjeet antoivat suuntaa myös yksityismetsien hoitoon. Metsäntutkimuksen merkitys metsien kasvattamiseen ja käyttöön ymmärrettiin jo varhain Metsänhoitohallituksen perustamisen aikoina, mutta tuolloin metsätiede oli alana uusi. Sen tutkimusperinne alkoi karttua kasvitieteen, maanmittauksen ja metsien hoidon käytännön kokemusten sekä keski-eurooppalaisen ja ruotsalaisen metsäntutkimuksen pohjalta. Metsäntutkimus kytkeytyy mielenkiintoisesti Metsähallitukseen, sillä Metsätieteellinen koelaitos aloitti toimintansa vuonna 1918 Metsähallituksen alaisuudessa. Koelaitos toimi erillään alan yliopistollisesta opetuksesta, joka oli siirretty jo aiemmin Evolta Keisarikuntaan Aleksanterin-Yliopistoon. Metsätieteellinen koelaitos siirtyi vuonna 1929 maatalousministeriön alaisuuteen. Perustetut koelaitokset siirtyivät Metsähallitukselta Metsätieteellisen koelaitoksen hallintaan. Niihin kuuluivat aluksi myös Punkaharjun ja Kolin kansallispuistot.

Metsätieteellisen koelaitoksen ja myöhemmin Metsäntutkimuslaitoksen tutkimusalueet ovat olleet vuosikymmenien ajan tärkeä metsäntutkimuksen voimavara, jonka avulla tutkimuslaitos on voinut toteuttaa tutkimuksen ehdoilla kokeiden perustamisen, hoidon ja säilyttämisen. Metsäntutkimuslaitoksen hallinnoimat tutkimusalueet ja neljä kansallispuistoa siirtyivät kokonaan Metsähallitukselle vuonna 2008. Valtion maiden käytön, luonnonsuojelun ja yhteiskuntavastuiden sekä valtion merialueiden hallinnan lisäksi Metsähallituksen vastuulle on siirretty näin myös metsäntutkimuksen maastokokeiden edellytysten säilyttäminen ja hoitaminen.

Metsähallitus-konserni valtion liikelaitoksena koostuu kolmesta päätoiminnosta: metsätalous, liiketoimintaportfolio ja luontopalvelut. Metsähallituksen organisaatiomuoto ja asema liikelaitoksena on nyt talouspoliittisen valiokunnan selvittävänä Euroopan Unionin sisämarkkinoiden kannalta. Liikelaitosmalli on arvioitavana, koska komissio on pitänyt konkurssisuoja ja poikkeavaa verokohtelua kiellettynä valtiontukena toisesta liikelaitoksesta tekemässään päätöksessä. Metsähallituksen toimintojen organisoimisessa ja valtion metsien järjestelyssä on tärkeää huolehtia metsäntutkimuksen tulevaisuudesta. Metsissä tehtävä koetoiminta pitää turvata siten, ettei liiketoimintanäkökulma sanele kokeellisen metsäntutkimuksen ehtoja. Edelleen metsäntutkimuksessa tarvitaan erilaisten maastokokeiden ja myös kestokokeiden tuloksia. Siksi tutkimukselle käyttökelpoiset toimintaympäristön edellytykset pitää turvata valtion metsissä myös tulevaisuudessa.

Eeva Korpilahti